

АНОТАЦІЯ

Сидоренко О. В. Адміністративно-правовий статус митних постів в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Сумський державний університет, Суми, 2020.

Дисертацію присвячено дослідженню особливостей адміністративно-правового статусу митних постів в Україні, визначенню напрямків його удосконалення. У науковій праці дістали подальший розвиток історичні аспекти становлення та діяльності митних постів в Україні, зокрема, виокремлено наступні періоди: I період (XI–XII ст.); II період (XVI ст. – перша половина XVIII ст.); III період (кінець XVIII – початок XX ст.); IV період (1917–1991 рр.); V період (1991 р. – до сьогодні).

Пропонується під адміністративно-правовим статусом митних постів в Україні розуміти комплексну категорію, що охоплює їх компетенцію, повноваження, організаційну структуру, юридичні гарантії та юридичну відповідальність, які в сукупності визначають місце митних постів у системі суб'єктів адміністративного права та механізмі держави. Виділено особливості адміністративно-правового статусу митних постів в Україні, зокрема, відсутність статусу самостійного державного органу; обмеженість адміністративно-правового статусу зонами діяльності митних постів; здійснення широкого переліку функцій, спрямованих на реалізацію митної справи в Україні; спрощена організаційна структура; закріплення на законодавчому рівні ряду юридичних гарантій організації та діяльності; наявність окремої норми в Митному кодексі України, яка регламентує юридичну відповідальність митних постів, їх посадових осіб та працівників.

Наводиться визначення поняття «адміністративно-правове регулювання діяльності митних постів в Україні» як цілеспрямованого впливу держави на суспільні відносини в сфері організації та діяльності митних постів в Україні,

що здійснюється за допомогою різних засобів, зокрема й закріплення за допомогою адміністративно-правових норм повноважень, структури, підзвітності та підконтрольності митних постів в Україні, з метою належного виконання ними завдань, покладених на митні органи держави.

Класифікуються джерела адміністративно-правового регулювання митних постів в Україні за їх місцем в ієрархії законодавства: 1) Конституція України; 2) міжнародні акти; 3) закони (кодифіковані та некодифіковані акти); 4) підзаконні акти: постанови Кабінету Міністрів України та накази міністерств, Державної фіскальної служби України, Державної митної служби України, митниць.

Удосконалюються поняття та види повноважень митних постів в Україні. Встановлюється, що митні пости в Україні здійснюють адміністративну діяльність, спрямовану на спрощення митних процедур та запобігання вчиненню порушень митних правил, їх виявлення і припинення, через заходи адміністративного попередження, адміністративного припинення, здійснення адміністративного примусу. Розкривається специфіка правозастосування митних постів в Україні. Пропонується об'єднати усі норми Митного кодексу України, що регламентують застосування заходів примусу в Главі 48 Кодексу, і доповнити існуючі принципи правозастосування принципом професійності правозастосування для удосконалення правозастосування митних постів.

З'ясовується, що митні пости в Україні є суб'єктами дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності. Виокремлюються недоліки юридичної відповідальності співробітників митних постів: 1) відсутність Дисциплінарного статуту Державної митної служби України; 2) складність реалізації на практиці їх цивільно-правової відповідальності через відсутність бюджетних коштів; 3) невизначеність видів юридичної відповідальності керівника митного поста за невиконання завдань останнього. Наголошується на необхідності запровадження юридичної

відповідальності за порушення порядку відшкодування шкоди, завданої незаконним рішенням, діями, бездіяльністю співробітників митних постів, з підстав начебто відсутності коштів для фінансування таких виплат.

Формулюється авторське визначення поняття «взаємодія митних постів в Україні з іншими суб'єктами» як об'єктивно обумовлених правовідносин між митними постами та іншими суб'єктами (органами державної влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами, зокрема зарубіжних держав, громадянами), що виникають, змінюються, припиняються на підставі норм законодавства України і полягають у спільному та узгодженому за місцем і часом використанні засобів і можливостей, якими вони володіють, з метою запобігання, виявлення, припинення порушень митних правил та захисту економічних інтересів України. Узагальнюються особливості взаємодії вищезазначених суб'єктів: 1) виокремлення внутрішньосистемної, зовнішньосистемної та міжсистемної взаємодії; 2) широке коло суб'єктів, з якими взаємодіють митні пости; 3) метою взаємодії є запобігання, виявлення, припинення порушень митних правил та захист економічних інтересів України; 4) здійснення взаємодії за різними напрямками – надання адміністративних послуг, протидія та боротьба з контрабандою, захист прав інтелектуальної власності тощо; 5) відсутність спільного підзаконного акта Державної митної служби України, Державної податкової служби України, Державної прикордонної служби України та Національної поліції України, що передбачає принципи, рівні та форми взаємодії між ними; 6) найбільш поширеною формою взаємодії залишається інформаційний обмін.

Узагальнюється зарубіжний досвід організації та діяльності митних органів (Польща, Німеччина, Франція, Литва, США). Встановлюється, що серед зарубіжних держав, зокрема держав-членів Європейського Союзу, немає узгодженого підходу до пріоритетних функцій митних органів чи обсягу їх повноважень.

Пропонується перелік критеріїв оцінювання ефективності діяльності митних постів: 1) стан законодавчого забезпечення діяльності митних органів і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; 2) співвідношення витрат на утримання митних органів та відсоток забезпеченої ними дохідної частини бюджету; 3) рівень корупції у діяльності митних органів; 4) професіоналізм співробітників митних органів; 5) стан співпраці митних органів на національному і міжнародному рівнях; 6) рівень довіри бізнесу та пересічних громадян до митних органів; 7) рівень автоматизації митних процедур.

Визначається, що пріоритетними напрямками удосконалення адміністративно-правового статусу митних постів в Україні повинне бути надання їм права провадити оперативно-розшукову діяльність, що посилить їх захисну функцію та покращить їх взаємодію з іншими суб'єктами, зокрема зарубіжних держав. Для забезпечення виконання митними постами оперативно-розшукових повноважень пропонується доповнити їх структуру оперативно-розшуковим відділом.

З метою вдосконалення адміністративно-правового статусу митних постів в Україні вноситься пропозиція викласти ч. 1 ст. 547 Митного кодексу України в такій редакції: «митний пост – це структурний підрозділ митниці, який забезпечує реалізацію митної справи в Україні з метою захисту митних інтересів держави».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці адміністративного права комплексним правовим дослідженням адміністративно-правового статусу митних постів в Україні та визначення напрямків його удосконалення.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових висновків та положень, запропонованих особисто здобувачем.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний та практичний інтерес і можуть бути

використані у: науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації є основою для розробки подальших напрямків удосконалення адміністративно-правового статусу митних постів в Україні (*Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у наукову діяльність Сумського державного університету від 02.09.2020 р.*); правозастосовній сфері – для удосконалення діяльності митних постів України; вони вже враховані у діяльності Сумської районної державної адміністрації (*Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Сумської районної державної адміністрації від 16.10.2020 р.*); освітньому процесі – під час проведення занять та підготовки навчально-методичної літератури із дисциплін «Адміністративне право» й «Судові та правоохоронні органи»; вони вже використовуються для проведення занять з цих дисциплін у Сумському державному університеті (*Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Сумського державного університету від 02.09.2020 р.*).

Ключові слова: правовий статус, адміністративно-правовий статус, митні органи, митний пост, митний контроль.

SUMMARY

Sidorenko O. V. Administrative and legal status of customs posts in Ukraine. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty 081 – the Law. – Sumy State University, Sumy, 2020.

The dissertation is devoted to the research of the peculiarities of the administrative and legal status of customs posts in Ukraine, to the definition of the directions of its improvement. The historical aspects of the formation and activity of customs posts in Ukraine were further developed in the work, in particular, the following periods were singled out: I period (XI–XII centuries); II period

(XVI century – first half of XVIII century); III period (end of XVIII – beginning of XX century); IV period (1917–1991); V period (1991 – present).

It is proposed to understand the administrative and legal status of customs posts in Ukraine as a complex category that covers their competence, authority, organizational structure, legal guarantees and legal responsibility, which together determine the place of customs posts in the system of administrative law and state mechanism. The peculiarities of the administrative and legal status of customs posts in Ukraine are highlighted, in particular, the lack of the status of an independent state body; limited administrative and legal status of customs posts; implementation of a wide range of functions aimed at the implementation of customs in Ukraine; simplified organizational structure; consolidation at the legislative level of a number of legal guarantees of organization and activity; the existence of a separate rule in the Customs Code of Ukraine, which regulates the legal liability of customs posts, their officials and employees.

The concept of "administrative and legal regulation of customs posts in Ukraine" as a purposeful influence of the state on public relations in the field of organization and operation of customs posts in Ukraine, which is carried out by various means, including consolidation of administrative and legal powers, structure, accountability and control of customs posts in Ukraine, in order to properly perform the tasks assigned to the customs authorities of the state.

Sources of administrative and legal regulation of customs posts in Ukraine are classified according to their place in the hierarchy of legislation: 1) the Constitution of Ukraine; 2) international acts; 3) laws (codified and uncodified acts); 4) bylaws: resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine and orders of ministries, the State Fiscal Service of Ukraine, the State Customs Service of Ukraine, customs.

The concept and types of powers of customs posts in Ukraine are being improved. It is established that customs posts in Ukraine carry out administrative activities aimed at simplifying customs procedures and preventing violations of

customs rules, their detection and termination, through measures of administrative warning, administrative termination, administrative coercion. The specifics of law enforcement of customs posts in Ukraine are revealed. It is proposed to combine all the provisions of the Customs Code of Ukraine governing the application of coercive measures in Chapter 48 of the Code and supplement the existing principles of law enforcement with the principle of professional law enforcement to improve the law enforcement of customs posts.

It turns out that customs posts in Ukraine are subject to disciplinary, civil, administrative and criminal liability. The shortcomings of the legal responsibility of customs officers are highlighted: 1) the absence of the Disciplinary Statute of the State Customs Service of Ukraine; 2) the complexity of the implementation in practice of their civil liability due to lack of budget funds; 3) uncertainty of the types of legal liability to which the head of the customs post may be held for failure to perform the tasks of the latter. Emphasis is placed on the need to introduce legal liability for violation of the procedure for compensation for damage caused by illegal decisions, actions, inaction of customs officers, on the grounds of alleged lack of funds to finance such payments.

The author's definition of the concept "interaction of customs posts in Ukraine with other subjects" as objectively conditioned legal relations between customs posts and other subjects (public authorities, local governments, law enforcement agencies, including foreign states, citizens) is formulated. that arise, change, terminate on the basis of the legislation of Ukraine and consist in joint and coordinated in place and time use of means and opportunities they have in order to prevent, detect, stop violations of customs rules and protect the economic interests of Ukraine. Peculiarities of interaction of the above-mentioned subjects are generalized: 1) separation of intrasystem, external system and intersystem interaction; 2) a wide range of entities with which customs posts interact; 3) the purpose of cooperation is to prevent, detect, stop violations of customs rules and protect the economic interests of

Ukraine; 4) cooperation in various areas - the provision of administrative services, combating and combating smuggling, protection of intellectual property rights, etc.; 5) the absence of a joint bylaw of the State Customs Service of Ukraine, the State Tax Service of Ukraine, the State Border Guard Service of Ukraine and the National Police of Ukraine, which provides for the principles, levels and forms of interaction between them; 6) the most common form of interaction is information exchange.

The foreign experience of the organization and activity of customs bodies is generalized. It is established that among foreign states, including the member states of the European Union, there is no agreed approach to the priority functions of customs authorities or the scope of their powers.

The list of criteria of an estimation of efficiency of activity of customs posts is offered: 1) a condition of legislative maintenance of activity of customs authorities and subjects of foreign economic activity; 2) the ratio of maintenance costs of customs authorities and the percentage of the revenue side of the budget provided by them; 3) the level of corruption in the activities of customs authorities; 4) professionalism of customs officers; 5) the state of cooperation of customs authorities at the national and international levels; 6) the level of trust of business and ordinary citizens in customs authorities; 7) the level of automation of customs procedures.

It is determined that the priority areas for improving the administrative and legal status of customs posts in Ukraine should be giving them the right to conduct operational and investigative activities, , which will strengthen their protective function and improve their interaction with other entities. including foreign countries. To ensure the implementation of customs posts operational and investigative powers, it is proposed to supplement their structure with the operational and investigative department.

In order to improve the administrative and legal status of customs posts in Ukraine, a proposal is made to set out Part 1 of Art. 547 of the Customs code of

Ukraine to state in the following edition: "the customs post is structural division of customs which provides implementation of customs business in Ukraine for the purpose of protection of customs interests of the state".

The scientific novelty of the obtained results is that the dissertation is one of the first in the domestic legal science of administrative law, a comprehensive legal study of the administrative and legal status of customs posts in Ukraine and identify areas for improvement.

As a result of the study, a number of new conclusions and provisions proposed by the applicant personally were formulated.

The practical significance of the results is that they are of scientific-theoretical and practical interest and can be used in: research area - the provisions and conclusions of the dissertation are the basis for further development of improving the administrative and legal status of customs posts in Ukraine (Act on introduction of the results of the dissertation research into the scientific activity of Sumy State University from 02.09.2020); law enforcement sphere - to improve the activities of customs posts in Ukraine; they are already taken into account in the activities of the Sumy District State Administration (Act on the implementation of dissertation research in the activities of the Sumy District State Administration from 16.10.2020); educational process - during classes and preparation of educational and methodical literature on the disciplines "Administrative Law" and "Judicial and law enforcement agencies"; they are already used during classes in these disciplines at Sumy State University (Act on the implementation of the results of dissertation research in the educational process of Sumy State University from 02.09.2020).

Key words: legal status, administrative and legal status, customs authorities, customs post, customs control.